

5. Олійник О.О. Логіко-структурна модель платіжного календаря в управлінні грошовими потоками підприємств АПК. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2010. № 1(9). С. 106–110.
6. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 18.06.2018).
7. Поддєрьогін А.М., Невмержицький Я.І. Ефективність управління грошовими потоками підприємства. Фінанси України. 2007. № 11. С. 119–127.
8. Сергєєва О.Р. Сутність та основні аспекти управління грошовими потоками підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2017. Вип. 12. Ч. 2. С. 107–110.
9. Чік М.Ю. Підходи до управління грошовими потоками та їх облікова інтерпретація. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2015. Вип. 1(45). Т. 2. С. 134–139.
10. Ясишена В. Сутність грошових потоків підприємств та їх класифікація. Економічний аналіз. 2008. Вип. 2(18). С. 321–324.

УДК 65.014

Щербань О.Д.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту,
Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету

Воровик Я.Ю.,
студентка,
Харківський інститут фінансів
Київського національного торговельно-економічного університету

ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Щербань О.Д. Характеристика системи фінансового контролінгу на підприємстві. У статті визначено необхідність впровадження системи фінансового контролінгу на підприємстві з використанням внутрішніх чинників впливу шляхом розроблення та послідовної реалізації власної програми підвищення ефективності діяльності, а також урахування впливу на неї зовнішніх чинників. Підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання залежить від удосконалення інформаційного забезпечення управлінських функцій на базі використання сучасних програмних продуктів. Впровадження автоматизації управління оптимізує застосування системи фінансового контролінгу і підвищує ефективність подальшого її використання.

Ключові слова: фінансовий контролінг, система, ефективне управління підприємством, чинники, діяльність суб'єктів господарювання, програмне забезпечення, автоматизація управління.

Щербань Е.Д. Характеристика системы финансового контроллинга на предприятии. В статье обозначена необходимость введения системы финансового контроллинга на предприятии с использованием внутренних факторов влияния путем разработки и последовательной реализации собственной программы повышения эффективности деятельности, а также учета влияния внешних факторов. Повышение эффективности деятельности субъектов хозяйствования зависит от усовершенствования управленческих функций на основании использования современных программных продуктов. Внедрение автоматизации управления оптимизирует использование системы финансового контроллинга и повышает эффективность дальнейшего ее использования.

Ключевые слова: финансовый контроллинг, система, эффективное управление предприятием, факторы, деятельность субъектов хозяйствования, программное обеспечение, автоматизация управления.

Shcherban O.D. Characteristics of the system of financial control in the enterprise. The article determines the necessity of introducing a system of financial controlling in an enterprise using internal factors of influence through the development and consistent implementation of its own program for improving the efficiency of activities, as well as taking into account the influence of external factors on it. Improving the effectiveness of business entities depends on improving the information provision of managerial functions based on the use of modern software products. The introduction of automation management optimizes the use of financial control system and increases the effectiveness of its further use.

Key words: financial controlling, system, effective enterprise management, factors, business entities, software, automation of management.

Постановка проблеми. Формування системи фінансового контролінгу суб'єктів підприємницької діяльності є одним із пріоритетних напрямів підвищення економічної ефективності їхньої діяльності в сучасних умовах господарювання. Можливі напрями реалізації внутрішніх і зовнішніх чинників для підвищення ефективності діяльності підприємств різні за мірою впливу, ступенем використання та контролю, тому для керівників і менеджерів суб'єктів підприємницької діяльності важливим є детальне знання масштабів дії, форм контролю та використання найбільш значних внутрішніх і зовнішніх чинників ефективності на різних рівнях управління діяльністю підприємств. Суб'єкти господарювання повинні постійно контролювати вплив внутрішніх чинників через розроблення та послідовну реалізацію власної програми підвищення ефективності діяльності, а також урахувувати вплив на неї зовнішніх чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження системи фінансового контролінгу на підприємстві розглядається у наукових працях О.О. Терещенко [1], Л.Г. Ліпич [2], Л.Є. Пустовіт [3], І.О. Григораш [4], В.І. Одноволик [5], Г.О. Партин [6], Г. Тельнова [7], В.В. Папп [8] та ін. Проте попри значну кількість праць указаних учених проблема конкретизації напрямів дії та використання впливу основних внутрішніх і зовнішніх чинників підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання недостатньо досліджена і вимагає детального пошуку заходів її вирішення.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності здійснення постійного процесу контролю використання внутрішніх чинників через розроблення та послідовну реалізацію власної програми підвищення ефективності діяльності, а також урахування впливу на неї зовнішніх чинників.

Виклад основного матеріалу. Підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання залежить від удосконалення інформаційного забезпечення управлінських функцій на базі використання сучасних програмних продуктів. Дослідження автоматизації управління значно полегшує процес упровадження і підвищує ефективність подальшого використання цієї системи. Основними напрямками дії чинників є [1]:

1) технологія. Технологічні нововведення, особливо сучасні форми автоматизації та інформаційних технологій, справляють найістотніший вплив на рівень і динаміку ефективності виробництва продукції. За принципом ланцюгової реакції вони спричиняють суттєві (нерідко докорінні) зміни в технічному рівні та продуктивності технологічного устаткування, методах і формах організації трудових процесів, підготовці та кваліфікації кадрів тощо;

2) устаткування, якому належить провідне місце в програмі підвищення ефективності передусім виробничої, а також іншої діяльності суб'єктів господарювання. Продуктивність діючого устаткування залежить не тільки від його технічного рівня, а й від належної організації ремонтно-технічного обслуговування, оптимальних строків експлуатації, змінності роботи, завантаження в часі тощо;

3) матеріали та енергія, що позитивно впливають на рівень ефективності діяльності, якщо розв'язуються проблеми ресурсозбереження, зниження матеріаломісткості та енергоємності продукції, раціоналізується

управління запасами матеріальних ресурсів і джерелами постачання;

4) працівники. Основним джерелом і визначальним чинником зростання ефективності діяльності є працівники: керівники, менеджери, спеціалісти, робітники. Ділові якості працівників, підвищення продуктивності їхньої праці багато в чому зумовлюються дійовим мотиваційним механізмом на підприємстві, підтриманням сприятливого соціального мікроклімату в трудовому колективі;

б) організація і системи. Єдність трудового колективу, раціональне делегування відповідальності, належні норми керування характеризують добру організацію діяльності підприємства, що забезпечує необхідну спеціалізацію та координацію управлінських процесів, а отже, вищий рівень ефективності (продуктивності) будь-якої складної виробничо-господарської системи. При цьому остання для підтримання високої ефективності господарювання має бути динамічною та гнучкою, періодично реформуватися відповідно до нових завдань, що постають за зміни ситуації на ринку;

7) методи роботи. За переважання трудомістких процесів досконаліші методи роботи стають достатньо перспективними для забезпечення зростання ефективності діяльності підприємства. Постійне вдосконалення методів праці передбачає систематичний аналіз стану робочих місць та їхню атестацію, підвищення кваліфікації кадрів, узагальнення та використання агромадженого на інших підприємствах позитивного досвіду;

8) стиль управління, що поєднує професійну компетентність, діловитість і високу етику взаємовідносин між людьми, практично впливає на всі напрями діяльності підприємства. Від нього залежить те, якою мірою враховуватимуться зовнішні чинники зростання ефективності діяльності на підприємстві. Належний стиль управління як складовий елемент сучасного менеджменту є дійовим чинником підвищення ефективності діяльності будь-якого підприємства, кожної підприємницької структури;

9) державна економічна й соціальна політика, яка істотно впливає на ефективність суспільного виробництва. Основними її елементами є:

- а) практична діяльність владних структур;
- б) різноманітні види законодавства (законотворча діяльність);
- в) фінансові інструменти (заходи, стимули);
- г) економічні правила та нормативи (регулювання доходів і оплати праці, контроль над рівнем цін, ліцензування окремих видів діяльності);
- д) ринкова, виробнича й соціальна інфраструктура;
- е) макроекономічні структурні зміни;
- є) програми приватизації державних підприємств;
- ж) комерціалізація організаційних структур невинничої сфери;

10) інфраструктура. Важливою передумовою зростання ефективності діяльності підприємств є достатній рівень розвитку мережі різноманітних інституцій ринкової та виробничо-господарської інфраструктури. Нині всі підприємницькі структури користуються послугами інноваційних фондів і комерційних банків, бірж (товарно-сировинних, фондових, праці) та інших інститутів ринкової інфраструктури. Безпосередній

вплив на результативність діяльності підприємств справляє належний розвиток виробничої інфраструктури (комунікацій, спеціалізованих інформаційних систем, транспорту, торгівлі тощо). Вирішальне значення для ефективного розвитку всіх структурних елементів економіки має наявність широкої мережі установ соціальної інфраструктури.

Сьогодні в Україні створюється нова економічна система, основана на ринкових відносинах. Підвищення ефективності функціонування господарюючих суб'єктів залежить від удосконалення інформаційного забезпечення управлінських функцій на базі використання сучасних програмних продуктів. Якісних змін потребують усі важелі управління, у тому числі облік і аналіз.

Сучасний ринок програмного забезпечення та інформаційно-розробничих послуг дає змогу суб'єктам господарської діяльності вибрати один із двох шляхів комплексної автоматизації [2].

Перший полягає у розробленні власного програмного забезпечення. Перевагою цього методу є повна адекватність створеного програмного продукту предметній сфері і точність відображення особливостей організаційної структури, напрямів діяльності та інформаційних потреб усіх рівнів ієрархічної системи управління. Недоліками можна назвати недостатню універсальність та модифікаційну здатність власної програмної розробки, а також порівняно високу вартість проектування, програмування, впровадження і супроводу.

Другий шлях – це вибір і придбання універсальної бухгалтерської програми, генерування і налагодження її основних процедур відповідно до форми обліку, системи документообігу, розподілу повноважень і аналітичних потреб підприємства [3].

Впровадження системи автоматизації управління, як і будь-яке важливе перетворення на підприємстві, є складним процесом. Деякі проблеми, що виникають під час упровадження системи, достатньо добре вивчені, формалізовані й мають ефективні методологічні рішення. Своєчасне вивчення цих проблем і підготовка до них значно полегшують процес упровадження і підвищують ефективність подальшого використання системи.

Перш ніж приступати до впровадження системи автоматизації на підприємстві, необхідно провести часткову реорганізацію його структури і технологій ведення бізнесу, тому необхідне повне і достовірне обстеження підприємства в усіх аспектах його діяльності. На основі висновку, отриманого в результаті обстеження, будується вся подальша схема побудови корпоративної інформаційної системи [4].

Впровадження системи автоматизації вносить істотні зміни в управління бізнес-процесами. Кожний документ, що відображає в інформаційному полі течію або завершення того або іншого кризового бізнес-процесу, в інтегрованій системі створюється автоматично на підставі первинного документа, що відкрив процес. Співробітники, відповідальні за цей бізнес-процес, лише контролюють і за необхідності вносять зміни у позиції побудованих системою документів

У цілому ефективність використання інформаційних систем зумовлюється дією низки чинників організаційного, інформаційного й економічного характеру [5].

Організаційний ефект виявляється у звільненні працівників від рутинних операцій із систематизації та групування даних, численних розрахунків і записів у реєстри та іншу документацію, звірення показників, збільшивши тим самим час для проведення аналізу й оцінки ефективності прийнятих управлінських рішень.

Інформаційний чинник ефективності виражається у підвищенні рівня поінформованості персоналу.

Економічний чинник виявляється у тому, що в процесі автоматизації аналітико-обчислювальних робіт досягається зниження трудомісткості окремих операцій, зростання продуктивності і поліпшення умов праці окремих працівників, підвищення оперативності, включаючи підготовку звітності за постійно зростаючого обсягу первинної документації без збільшення чисельності персоналу тощо.

Отже, економічна ефективність складається з двох основних компонентів:

1) удосконалення виробничої, господарської і фінансової діяльності;

2) скорочення витрат на проведення обчислювальних операцій.

Під час поетапного переходу до створення інформаційної системи потрібен цілеспрямований вибір програмного забезпечення, який повинен спиратися на системну комплексну оцінку. Проблема полягає у тому, що система має задовольняти кілька вимог: бути достатньо функціональною, завершеною з погляду обліку (автоматизації обліку), бути універсальною, тобто враховувати специфіку галузевих особливостей підприємств. Має бути продумана проблема інтенсифікації автоматизації цілісного управлінського обліку фінансово-економічних служб [6].

Сучасне програмне забезпечення будується відповідно до вимог, принципів і методів ведення обліку, облікового забезпечення виходячи з можливостей сучасної техніки. Вітчизняні програмні продукти, призначені для обліку на малих підприємствах, повинні відповідати основним функціональним обліковим вимогам, мати можливість проводити облікову, аналітичну, контролюючу роботу, враховуючи національні специфічні риси підприємств (галузь діяльності, розмір і форму власності підприємства). Саме ці моменти мають якісно характеризувати програмний продукт автоматизації інформаційної бази контролінгу підприємства, тому можливості бухгалтерських програм можуть слугувати критерієм для їх якісних оцінок і вибору для застосування малими підприємствами. До цих критеріїв потрібно віднести можливість програмного забезпечення інформаційної бази [7]:

1) вести синтетичний та аналітичний облік активів, капіталу, зобов'язань з елементами управлінського обліку;

2) формувати фінансову, податкову, статистичну звітність;

3) надавати іншу довідкову інформацію для потреб ведення господарської діяльності;

4) на базі даних можливостей проводити автоматизований аналіз-прогноз і контроль над діяльністю підприємства.

Наведені оціночні компоненти інформаційної бази мають включати можливість ведення первинного обліку та складання різних форм первинних доку-

ментів, реєстрів бухгалтерського обліку, формувати оборотну відомість, бухгалтерські реєстри малих підприємств тощо. За таким критеріями можна відібрати приблизно 110 показників.

Окрім того, програмне забезпечення має задовольняти відповідні технічні, комерційні та ергономічні потреби [8].

До технічних характеристик слід віднести:

- 1) невибагливість до комп'ютерних систем;
- 2) швидкість виконання поставлених завдань;
- 3) можливість редагування бухгалтерських форм персоналом бухгалтерії залежно від змін на законодавчому рівні, від потреб управління підприємством;
- 4) обмін даними з іншим програмним забезпеченням;
- 5) обмін інформацією через мережу;
- 6) надійний захист і збереження інформації;
- 7) заміну програми (поновлення версії).

Щодо комерційних характеристик, то їх має забезпечити фірма-виробник або фірма-постачальник, це:

- 1) ціна програми;
- 2) документація;
- 3) супровід програмного забезпечення (навчання, консультації, післяреалізаційний сервіс) тощо.

Висновки. Реформа методів управління економічними об'єктами спричинила перебудову організації процесу автоматизації управлінської діяльності, а також необхідність у систематизації знань, що стосуються науково-практичної сфери та розвитку методичного аспекту процесу створення і практики використання нових інформаційних технологій у менеджменті. Ергономічні вимоги до бухгалтерських програм мають задовольняти характеристики щодо зручності у користуванні програмою та чіткості й однозначності сприйняття інформації менеджерами підприємства.

Список використаних джерел:

1. Терещенко О.О. Концепція фінансового контролінгу в Україні. *Фінанси України*. 2008. № 1. С. 12–14.
2. Ліпич Л.Г., Гадзевич І.О. Контролінг у системі антикризового управління. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2012. № 722. С. 377–381.
3. Пустовіт Л.Є. Система контролінгу як чинник стабільності діяльності підприємства. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Staftp/2012_53/files/ST53_38.pdf.
4. Григораш І.О. Контролінг як сучасна система управління підприємством. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 11(113). С. 96–107.
5. Одноволик В.І. Контролінг – сучасна концепція забезпечення стабільного розвитку підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 6(96). С. 127–130.
6. Партин Г.О., Маєвська Я.В. Види та місце фінансового контролінгу на підприємстві. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. № 19.6. С. 199–202.
7. Тельнова Г. Підсистема контролінгу в системі фінансового менеджменту підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2012. № 4. С. 140–147.
8. Пап В.В., Бошота Н.В. Фінансовий контролінг як основа ефективного управління фінансами підприємства. *Молодий вчений*. 2014. № 11(14). С. 90–92.

УДК 338.24.01

Яворська О.Г.,
кандидат біологічних наук,
доцент кафедри туризму і фізичного виховання,
Київський національний лінгвістичний університет

СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВ СЕРЕДНЬОГО ТА МАЛОГО БІЗНЕСУ СФЕРИ ТУРИЗМУ ТА ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

Яворська О.Г. Соціальний капітал підприємств середнього та малого бізнесу сфери туризму та індустрії гостинності. У статті висвітлено поняття соціального капіталу підприємств малого та середнього бізнесу у сфері туризму та індустрії гостинності. Для подолання перепон розвитку даних суб'єктів господарювання запропоновано модель соціального капіталу підприємства та проаналізовано провідний соціальний індикатор людського потенціалу: сучасні стандарти професійної фахової підготовки та престиж туристичної освіти.

Ключові слова: соціальний капітал підприємства, туризм, гостинність.

Яворская О.Г. Социальный капитал предприятий среднего и малого бизнеса сферы туризма и индустрии гостеприимства. В статье отражено понятие социального капитала предприятий малого и среднего бизнеса в сфере туризма и индустрии гостеприимства. Для преодоления препятствий развития данных предприятий предложена модель социального капитала организации и проанализирован важный социальный индикатор человеческого потенциала: стандарт и роль профессионального туристического образования.

Ключевые слова: социальный капитал предприятия, туризм, гостеприимство.